

סאייטס-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
מאירס-ג'וינט-ברוקדייל

ג'וינט ישראל מעבר למגבלות

עובדות ומספרים

אנשים עם מוגבלות בישראל 2018

בעשור האחרון חלה התקדמות משמעותית בפיתוח שירותים, בחקיקה ובשינוי עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות.

כדי שאנשים עם מוגבלות ימצו את הפוטנציאל שלהם ויוכלו לגור, לעבוד, ללמוד, לאהוב, להשתייך, לשמור ולקדם את בריאותם ולתרום לחברה כמו כל אדם, ישנם אתגרים רבים שדורשים מענים מערכתיים. אנו מקווים שהנתונים והמידע המוצגים להלן יסייעו לקדם את מעמדם של אנשים עם מוגבלות וליצור חברה מגוונת וטובה יותר.

לצד אשרור האמנה הבין-לאומית של האו"ם לזכויות אנשים עם מוגבלות חלו שינויים משמעותיים בנושא נגישות למבנים, לתחבורה ולשירותים, החלו פיילוטים לקידום דיור עצמאי בקהילה ולהוצאת אנשים ממוסדות, לקידום השכלה גבוהה ולשילוב אנשים עם מוגבלות בצה"ל וישנן יוזמות לשילוב ולהשתתפות מלאה של אנשים עם מוגבלות בכל תחומי החיים. עם זאת,

תוכן העניינים

05	חקיקה
05	החוקים המרכזיים שנחקקו בשנים האחרונות
07	מבוגרים (18-67)
07	שיעור המבוגרים עם מוגבלות
09	מקבלי קצבאות נכות
10	דיור
13	תעסוקה
16	השכלה
17	שימוש במחשב ואינטרנט
18	פנאי והשתתפות חברתית
19	שירות צבאי ולאומי
21	כשרות משפטית
23	עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות
24	זוגיות והורות
25	בריאות
27	ילדים
27	שיעור הילדים עם מוגבלות
30	רשימת מקורות
35	מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל- היחידה לחקר מוגבלויות
37	ישראל מעבר למגבלות

חקיקה

**אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים
עם מוגבלויות נוסחה ב-2006, נחתמה על
ידי מדינת ישראל ב-2007, ואושררה
על ידה ב-2012.**

האמנה קובעת אמות מידה בין-לאומיות של שוויון, השתתפות מלאה, הכללה והשתלבות בחברה, נגישות וקבלת החלטות על ידי אנשים עם מוגבלות ביחס לחייהם. האמנה מחילה אמות מידה אלו בתחומי החיים השונים: עבודה, חינוך, מגורים בקהילה ועוד. על מנת ליישם את האמנה נדרשים שינויי חקיקה ונהלים נוספים, בין היתר בסעיפים העוסקים בזכות לחיים עצמאיים ובדיור עצמאי בקהילה.¹²

החוקים המרכזיים שנחקקו בשנים האחרונות

חוק השירות הלאומי (2017);
תיקון לחוק הכשרות המשפטית
והאפטרופסות (2016); תיקון לחוק
השוויון - חוק ייצוג הולם בגופים
ציבוריים (2016); חוק עסקאות גופים
ציבוריים (ייצוג הולם של אנשים
עם מוגבלות) (2016); צו ההרחבה
לעידוד והגברת התעסוקה של
אנשים עם מוגבלות (2014); הרחבת
התקנות לגמלת ילד נכה (2012);
תקנות הנגישות (2009) ויישום
הדרגתי עד 2022 (עד 2017 נכנסו
לתוקף תקנות בתחומים: מוסדות

לאנשים (2005); חוק שידורי טלוויזיה, כתוביות ושפת סימנים (2005); חוק הליכי חקירה והעדה (לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית (2005); תיקון 7 לחוק חינוך מיוחד (2002); תקנות שכר מינימום מותאם לעובד עם מוגבלות בעל יכולת עבודה מופחתת (2002); חוק שיקום נכי נפש בקהילה (2000, 2001); חוק מעונות יום שיקומיים (2000); חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (1998); חוק יסוד כבוד האדם וחירותו (1992).

חינוך, בנייה, תשתיות, ביטוח, מקומות ציבוריים, שירות, תקשורת, אתרי אינטרנט, תחבורה ציבורית, הכשרה מקצועית, התגוננות אזרחית, שירותי בריאות, השכלה גבוהה); "חוק לרון" לשילוב בתעסוקה (תיקון 109 לחוק הביטוח הלאומי, 2009); חוק זכויות תלמידים עם לקות למידה (2008); חוק זכויות לאנשים עם מוגבלות המועסקים כמשתקמים (2007); תקנות השתתפות המדינה בהתאמות במקום העבודה (2006); פרק הנגישות בחוק שוויון זכויות

מבוגרים (18-67)

שיעור המבוגרים עם מוגבלות

שיעור האנשים עם מוגבלות חמורה גבוה כמעט פי 3 בקרב הערבים בהשוואה ליהודים (11% בהשוואה ל-4% בהתאמה)^{15,8}.

תחומי המוגבלות השכיחים ביותר בקרב האוכלוסייה בגיל העבודה, הם מוגבלות פיזית (17.5%) ומוגבלות נפשית (9.2%)³⁴.

כמעט למחצית מהאנשים עם מוגבלות (47%) יש מוגבלות ביותר מתחום אחד³⁴.

מאחר שהשירותים ניתנים על פי רוב בהתאם למוגבלות העיקרית, אנשים עם ריבוי מוגבלויות מתקשים לקבל שירותים המותאמים לצורכיהם^{34,30}.

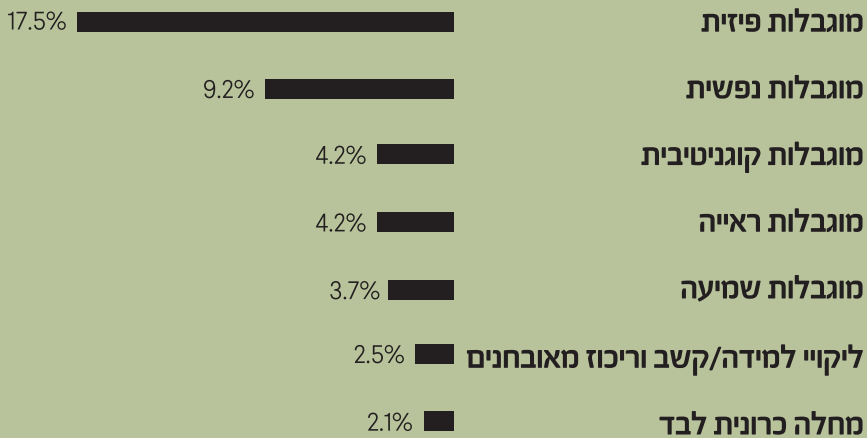
ההערכה היא שלכ-704,300 איש בישראל בגיל העבודה (גילים 18-67) יש מוגבלות, המוגדרת כבעיה בריאותית אשר מפריעה בפעולות יום-יומיות^{15,8}.

לכ-6% מהאוכלוסייה בגיל העבודה (כ-260,000 איש) יש מוגבלות חמורה (מפריעה מאוד בפעולות יום-יומיות), לכ-10% (כ-430,000 איש) יש מוגבלות מתונה (מפריעה בפעולות יום-יומיות)^{15,8}.

שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב גברים דומה לשיעורם בקרב נשים^{15,8}.

שיעור האנשים עם מוגבלות בקרב הערבים (22%) גבוה מאשר שיעורם בקרב היהודים (13%)^{15,8}.

תרשים 1: אנשים בגיל העבודה עם מוגבלות בתחומים שונים
(לפי דיווח המשיבים)^{34*}

* אדם שיש לו יותר מתחום מוגבלות אחד נספר בכל אחד מתחומי המוגבלות הרלוונטיים

■ אנשים עם מוגבלות נרכשת נתקלים בקשיים ייחודיים במיצוי זכויותיהם ובקבלת הכרה מן המערכת³⁰.

■ שיעור האנשים עם מוגבלות עולה עם הגיל (מ-7% בגילים 20-34, ל-13% בגילים 35-44, ל-19% בגילים 45-54 ועד ל-30% בגילים 55-64)^{15,8}.

■ כ-80% מהאנשים עם מוגבלות בישראל הפכו לאנשים עם מוגבלות בגילים 18-65 (מוגבלות נרכשת)⁴⁴.

מקבלי קצבאות נכות

למעלה מ-311,000 מבוגרים בגיל העבודה קיבלו קצבת נכות כלשהי מהמוסד לביטוח לאומי¹⁸. כ-22,000 אנשים נוספים בקבוצת גיל זו קיבלו קצבת נכות ממשרד הביטחון²⁷.

בשנת 2016 למעלה מ-230,000 איש קיבלו קצבת נכות כללית. הם מהווים כ-5% מהאוכלוסייה בגיל העבודה^{18, 19}.

לוח 1: מקבלי קצבאות נכות בגיל העבודה על פי סוג קצבה, בשנת 2016^{18, 19, 27}.

סוג הקצבה	מספר מקבלי קצבה
קצבאות משרד הביטחון*	22.000
קצבת נכות כללית**	231.000
קצבאות נכות מביטוח לאומי למי שאינם מקבלים קצבת נכות כללית***	32.300
קצבת נכות צמיתה לנפגעי עבודה****	43.500
קצבה לנפגעי פעולות איבה****	4.900

20% ומעלה של נכות, בגילים 18-67 *

40% ומעלה של אובדן כושר עבודה **

אינם מקבלים קצבת נכות כללית אך מקבלים לפחות אחת ***

מהקצבאות הבאות: קצבת ניידות, שירותים מיוחדים, פוליו, גזזת ****

20% נכות ומעלה

■ המוגבלות העיקרית השכיחה ביותר בקרב מקבלי קצבת נכות כללית היא נפשית (34% ממקבלי הקצבה)³⁷.

■ כ-20% ממקבלי קצבת נכות מקבלים מהביטוח הלאומי בכל חודש יותר מקצבה אחת מהקצבאות האלה: נכות כללית, ניידות, שירותים מיוחדים, גזזת, פוליו³⁷.

דיור

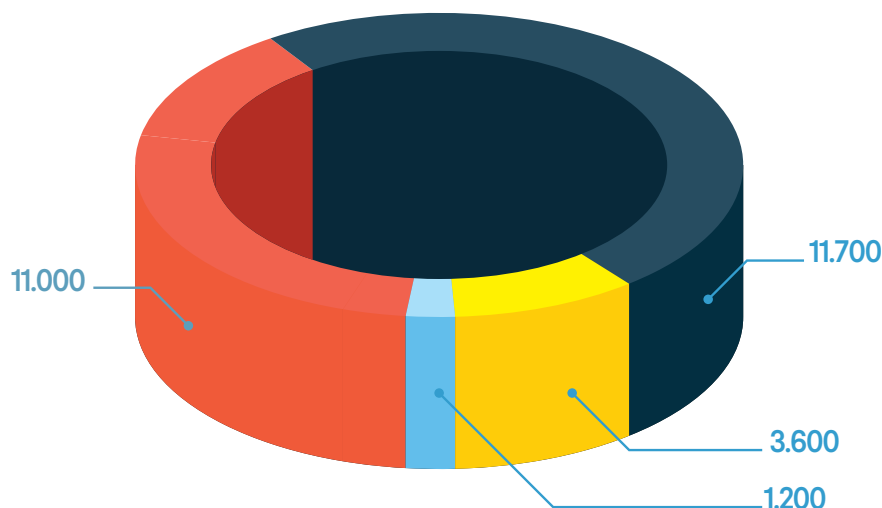
■ הרוב המכריע של האנשים עם מוגבלות מתגוררים במשקי בית בקהילה^{7, 28, 29, 33}.

■ כ-17,000 אנשים עם מוגבלות (בני נוער ומבוגרים בגיל העבודה) מתגוררים בהוסטלים ובדיור מוגן בקהילה^{28, 29, 33}.

■ כ-10,500 אנשים עם מוגבלות (ילדים, בני נוער ואנשים בגיל העבודה) מתגוררים במוסדות (מעונות פנימייה), מתוכם כ-2,000 ילדים ובני נוער^{28, 29, 33}.

■ רוב האנשים עם מוגבלות המתגוררים בדיור חוץ-ביתי הם נפגעי נפש ואנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית^{28, 29, 33}.

תרשים 2: הערכת מספר האנשים המתגוררים בדיור חוץ-ביתי
(מוסדות, הוסטלים ודיור מוגן), לפי השירות המממן^{28,29,33}

- משרד הבריאות - מוגבלות נפשית
- משרד הרווחה - האגף למוגבלות שכלית התפתחותית
- משרד הרווחה - אגף השיקום (מוגבלות פיזית וחושית, מוגבלות למידה מורכבת)
- משרד הרווחה - היחידה לאוטיזם

■ עיקר תקציב משרד הרווחה והשירותים החברתיים המיועד לאנשים עם מוגבלות מופנה למוסדות דיור חוץ-ביתי, אף שבמוסדות אלו מתגורר רק מיעוט מקרב כלל האנשים עם מוגבלות.²⁹

■ בעשורים האחרונים גוברת המגמה במדינות מערביות רבות של סגירת מוסדות גדולים ומעבר האנשים המתגוררים בהם למסגרות דיור בקהילה, כגון הוסטלים ודירות נתמכות.^{22, 34, 45} ישראל מיישמת בהדרגה מדיניות של מעבר ממודל דיור מוסדי למודל דיור קהילתי. קצב המעבר איטי בהשוואה לארצות הברית ומדינות מובילות באירופה.⁴⁵

■ מומחים סבורים כי בישראל ישנו מחסור ניכר בשירותים תומכי דיור עצמאי בקהילה.³⁵

■ לאנשים שרתוקים לכיסאות גלגלים יש מספר תוכניות סיוע בדיור: סיוע בשכר דירה, זכאות לדיור ציבורי, דירה הנרכשת לשימוש האדם (דירת נ"ר), הנגשה חיצונית ופנימית של הדירה ועוד. גובה הסיוע בשכר דירה לאדם עם מוגבלות הרתוק לכיסא גלגלים, אשר נמצא זכאי לדיור ציבורי וממתין להתפנותה של דירה מתאימה או לרכישת דירת נ"ר, עומד על 3,100-3,900 ₪ לחודש.⁵

■ אדם עם מוגבלות שאינו רתוק לכיסא גלגלים אינו זכאי לדיור ציבורי, והוא יכול לקבל סיוע בשכר דירה בלבד. גובה הסיוע בשכר דירה לאדם כזה עומד על 700-770 ₪ לחודש בלבד, סכום המקשה על שכירת דירה בשוק החופשי.⁵

■ נתונים ארציים מראים כי ככלל אנשים עם מוגבלות מרוצים פחות מהדירה שבה הם גרים ומסביבת המגורים בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות.^{7, 8, 15}

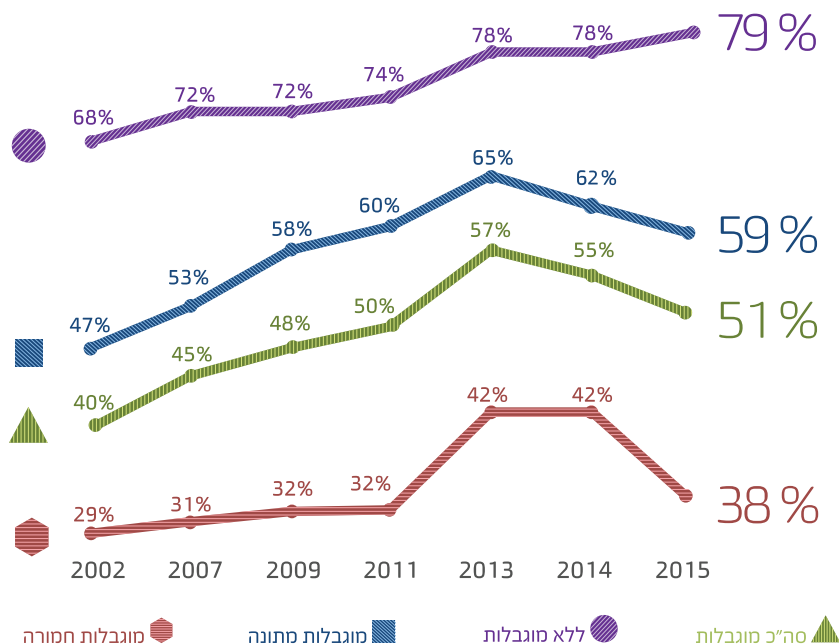
תעסוקה

קודם לכן, משנת 2002 עד שנת 2013, חלה עלייה משמעותית בשיעור המועסקים עם מוגבלות, מ-40% ל-57%. בד בבד חלה עלייה מתונה יותר בשיעור המועסקים ללא מוגבלות, מ-68% ל-78%.

51% מן האנשים עם מוגבלות בגיל העבודה מועסקים, בהשוואה ל-79% מן האנשים ללא מוגבלות.⁸

משנת 2013 ועד 2015 חלה ירידה בשיעור המועסקים עם מוגבלות, מ-57% ל-51%, בעוד שיעור המועסקים ללא מוגבלות נותר יציב.⁸

תרשים 3: מועסקים בני 20-64, לפי חומרת המוגבלות, בשנים נבחרות⁸

תעסוקה בקרב מקבלי קצבת נכות כללית:

- 19% מקרב מקבלי קצבת נכות כללית מועסקים; רובם במשרה חלקית ובשכר נמוך מ-3000 ש"ש.³⁶
- חוק לרון, המאפשר למקבלי קצבת נכות לעבוד עד תקרה מסוימת בלי לאבד את זכויותיהם, חוקק ב-2009 במטרה להגדיל את היקף התעסוקה של מקבלי קצבאות נכות. כשלוש שנים מאז הוחל התיקון בחוק, רק כ-3% ממקבלי קצבאות הנכות מימשו את כוונת החוק והגדילו את הכנסותיהם מעבר לתקרת ההכנסות שלפני החוק 3000 ש"ש.³⁶
- בקרב אנשים אשר קיבלו הכרה בביטוח לאומי על 20% נכות ומעלה, שיעור התעסוקה עומד על 40%¹⁰.

■ 27% מהעובדים עם מוגבלות מועסקים במשרה חלקית לעומת 16% מן האנשים ללא מוגבלות.⁸

■ ההכנסה של אנשים עם מוגבלות נמוכה מההכנסה של אנשים ללא מוגבלות. ההכנסה הכוללת לנפש סטנדרטית של אנשים עם מוגבלות בגיל העבודה מהווה 75% מזו של אנשים ללא מוגבלות.⁷ ב-2015 71% מהאנשים עם מוגבלות הרוויחו שכר נטו נמוך מ-7,500 לעומת 60% מן האנשים ללא מוגבלות.^{8,14} ; ב-2009 היה השכר ברוטו של עובדים עם מוגבלות נמוך בכ-1,400 ₪ משכרם של עובדים ללא מוגבלות.¹

■ שיעור העסקתם של אנשים עם מוגבלות בשירות המדינה, מקרב עובדי המדינה, עמד בשנת 2014 על 2.2% בלבד³⁸. אולם, התיקון לחוק השוויון קובע כי חובת ייצוג הולם בשירות המדינה לאנשים עם מוגבלות עומדת על 5%.

■ 26% מהאנשים עם מוגבלות מרגישים עניים לעיתים קרובות בהשוואה ל-11% מהאנשים ללא מוגבלות.⁸

השכלה

■
לאנשים עם מוגבלות רמת השכלה נמוכה מזו של האוכלוסייה הכללית בישראל: ל-46% אין תעודת בגרות בהשוואה ל-27% מן האנשים ללא מוגבלות. שיעור בעלי ההשכלה האקדמית בקרב אנשים עם מוגבלות עומד על 19% לעומת 33% בקרב אנשים ללא מוגבלות.⁸

■
42% מקרב הסטודנטים עם מוגבלות במוסדות להשכלה גבוהה דיווחו כי הם אינם מקבלים את כל ההתאמות הלימודיות שלהן הם זקוקים, ו-33% מהם שקלו לעזוב את הלימודים בגלל העדר נגישות ו/או התאמות שלהן הם זקוקים.⁴⁰

■
רמת ההשכלה של אנשים עם מוגבלות בחברה הערבית בישראל נמוכה משמעותית מזו של אנשים עם מוגבלות בחברה היהודית. למשל, ל-68% מהאנשים עם מוגבלות בחברה הערבית יש השכלה תיכונית ומטה (ללא תעודת בגרות), בהשוואה ל-37% מהאנשים עם מוגבלות בחברה היהודית; ל-9% מהאנשים עם מוגבלות בחברה הערבית יש השכלה אקדמית לעומת 23% בחברה היהודית.⁸

שימוש במחשב ואינטרנט

■
74% מהאנשים עם מוגבלות
משתמשים באינטרנט (במחשב או
בטלפון נייד) לעומת 87% מהאנשים
ללא מוגבלות¹⁶.

■
שיעור קטן יותר מהאנשים עם
מוגבלות משתמשים במחשב
בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות
(59% לעומת 80% בהתאמה)¹⁶.

■
תדירות השימוש באינטרנט בקרב אנשים עם מוגבלות נמוכה בהשוואה
לתדירות בקרב אנשים ללא מוגבלות: 65% מהאנשים עם מוגבלות משתמשים
באינטרנט בתדירות יום-יומית לעומת 82% מהאנשים ללא מוגבלות¹⁶.

פנאי והשתתפות חברתית

אנשים עם מוגבלויות מבליים פחות זמן בפעילויות חברתיות⁸:

לוח 2: אנשים עם מוגבלות וללא מוגבלות, גילאי 20-64, המתגוררים בקהילה שכלל לא עסקו בפעילות חברתית ב-12 החודשים האחרונים (באחוזים)⁸

פעילות שלא בוצעה	אנשים עם מוגבלות	אנשים ללא מוגבלות
פעילות קבוצתית	61	50
משחק קבוצתי	73	71
יציאה לאירוע	39	26
ביקור ואירוח	13	9
בילוי בחוץ	30	19

13% מהאנשים עם מוגבלות חשים בדידות לעיתים קרובות בהשוואה ל-3% מן האנשים ללא מוגבלות⁸.

17% מהאנשים עם מוגבלות מדווחים כי אין להם חברים שעימם הם נפגשים או מדברים בטלפון, לעומת 7% בלבד מן האנשים ללא מוגבלות⁸.

שירות צבאי ולאומי

■ בשנת 2015, 762 צעירים עם מוגבלות ביקשו להתנדב לצה"ל. 476 מהם (62%) אושרו לגיוס²⁶.

■ בקרב האוכלוסייה היהודית בגיל העבודה 40% מהאנשים עם מוגבלות שירתו בצבא או בשירות לאומי בהשוואה ל-61% מהאנשים ללא מוגבלות⁸.

■ בשנים האחרונות עלה מספר הצעירים עם מוגבלות המתנדבים לשירות הלאומי - בינואר 2018 שירתו בשירות לאומי 1,105 צעירים עם מוגבלות, לעומת 458 בינואר 2014²¹.

כשרות משפטית

בשנת 2015 כמחצית מן האנשים שמונה להם אפוטרופוס היו בני 46-81 (51%), 46% היו בני 65 ויותר, ו-3% היו קטינים.⁴²

לפי נתוני האפוטרופוס הכללי, ביולי 2015 היו רשומים בישראל כ-51,000 אנשים שמונה להם אפוטרופוס⁴².

האפוטרופוס הכללי מחויב לפקח על האפוטרופוסים כדי להבטיח שהם ממלאים את תפקידם ואינם מנצלים או מזניחים את האדם שהם משמשים לו אפוטרופוס ואינם פוגעים בו. בפועל, עד היום הפיקוח התמקד בענייני הרכוש והכספים. לאחר ביקורת ארוכת שנים, בימים אלה מוקם מערך פיקוח על אפוטרופוסים לעניינים אישיים.⁴²

סעיף 12 באמנה הבין-לאומית בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות מתייחס לכך ש"אנשים עם מוגבלות נהנים ממעמד משפטי שווה לזה של אנשים אחרים בכל היבטי החיים". בסעיף זה אף מפורט כי "יש להבטיח נגישות של אנשים עם מוגבלות לתמיכה שהם עשויים להידרש לה בעת מימוש מעמדם המשפטי". משמעות הסעיף היא שלאנשים עם מוגבלות יש זכות לקבל החלטות על חייהם, ובמידה שהם נדרשים לסיוע בתהליך קבלת ההחלטות, יש לספק להם תמיכה זו (קבלת החלטות נתמכת)¹². נכון להיום אין עדיין שירות מוסדר לתמיכה בקבלת החלטות המשמש חלופה לאפוטרופוסות.

■

בשנת 2015 ל-85% מן האנשים
הרשומים אצל האפטרופוס הכללי
היה אפטרופוס שהוא קרוב משפחה
ול-15% אפטרופוס מקצועי
(תאגיד אפטרופסות)⁴².

■

שיעור האפטרופוסים בישראל עלה
מאוד בשנים האחרונות. ב-2009 היו
בישראל 27,000 אנשים עם
אפטרופוס לעומת 51,000 ב-2015.
שיעור זה גדל מאוד בהשוואה
למדינות אחרות.²⁵

■

ישראל אשררה את האמנה בדבר שוויון זכויות לאנשים
עם מוגבלויות ב-2012. אחד השינויים שנדרשו להתאמת
החוק הישראלי לאמנה היה תיקון החוקים הנוגעים
לאפטרופסות. במארס 2016 התקבל תיקון 18 לחוק
הכשרות המשפטית והאפטרופסות.

עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות

עמדות שליליות וסטיגמה כלפי אנשים עם מוגבלות פוגעות בהכלה שלהם בחברה - בבית הספר, במקומות עבודה ובקהילה הרחבה.^{35, 13}

הסטיגמה פוגעת באיכות החיים של אנשים עם מוגבלות ומתבטאת באפליה בדיור, בהשכלה ובתעסוקה, בהדרה מהמרחב הציבורי חברתי, ולעיתים אף בטיפול רפואי לקוי או בגילויי אלימות כלפיהם.^{43, 13}

בשל הסטיגמה, במקרים רבים אנשים עם מוגבלות, בעיקר אנשים עם מוגבלות נפשית, מסתירים את מוגבלותם.^{30, 24, 3}

בשנת 2017 נבדקו עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית:⁴

15% מהאנשים בישראל סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית עלול להיות אגרסיבי כלפיהם ו-13% שהוא עלול להיות מסוכן לאחרים.

26% מהציבור סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית זקוק למסגרת נפרדת, ו-11% חשבו שהוא צריך להיות במסגרת סגורה ומרוחקת.

■
רוב הציבור גילה פתיחות ונכונות גבוהה לגור בשכנות
(86%) לאדם עם מוגבלות פיזית או להשכיר לו דירה
(82%). לעומת זאת, מידת הנכונות לגור בשכנות לאדם
עם מוגבלות נפשית, שכלית או אוטיזם או להשכיר לו
דירה נמוכה הרבה יותר (53% ו-39% בהתאמה)¹¹.

■
בשנים 2006-2011 נפתחו 105 מסגרות דיור חוץ-ביתי
של משרד הרווחה עבור אנשים עם מוגבלות. לגבי 20
מהן הובעה התנגדות פעילה של תושבים, ו-3 מסגרות
נוספות לא נפתחו כלל בשל התנגדות כזו⁴¹.

זוגיות והורות

■
כ-341,000 אנשים עם מוגבלות,
שהם 32% מהאנשים עם מוגבלות,
הם הורים לילדים מתחת לגיל 18;
מתוכם כ-115,000 הם אנשים עם
מוגבלות חמורה¹⁶.

■
זכותם של אנשים עם מוגבלות
לחיי משפחה הוכרה רשמית
באמנה הבין-לאומית בדבר
זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות,
אשר אומצה באו"ם ב-2006
ואושררה בישראל ב-2012¹².

■
50% מהציבור אינם מוכנים להיות
בני/בנות זוג של אדם
עם מוגבלות¹³.

בריאות

אנשים עם מוגבלות צורכים יותר שירותי בריאות מאנשים ללא מוגבלות⁹.

לוח 3: צריכת שירותי בריאות של אנשים עם מוגבלות ואנשים ללא מוגבלות בגילים 22-65 (באחוזים)⁹

שירות בריאות	שיעור הצריכה בקרב אנשים עם מוגבלות	שיעור הצריכה בקרב אנשים ללא מוגבלות
ביקור אצל רופא משפחה בשנה האחרונה	97	86
ביקור אצל רופא מקצועי ב-3 חודשים האחרונים	67	38
ביקור בחדר מיון בשנה האחרונה	39	25
אשפוז במהלך השנתיים האחרונות	36	12
ניתוח במהלך השנתיים האחרונות	23	10
שימוש בתרופות מרשם מדי יום לפחות במשך חודש רצוף במהלך השנה האחרונה	79	31

אנשים עם מוגבלות מוותרים יותר על שירותי בריאות בשל העלות הכלכלית. 36% מהם ויתרו (עבורם או עבור בני משפחתם) על טיפול שיניים לעומת 17% מהאנשים ללא מוגבלות. 18% מהם ויתרו על תרופות שהרופא רשם להם (או לבני משפחתם) לעומת 3% מהאנשים ללא מוגבלות. ל-41% מהאנשים עם מוגבלות יש פוליסת ביטוח בריאות פרטית בהשוואה ל-61% מהאנשים ללא מוגבלות⁹.

■ שיעור האנשים עם מוגבלות העוסקים בפעילות גופנית נמוך בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות. 16% מהאנשים עם מוגבלות חמורה ו-22% מאנשים עם מוגבלות מתונה עוסקים בפעילות גופנית לפחות שלוש פעמים בשבוע, בהשוואה ל-30% מהאנשים ללא מוגבלות⁴⁴.

■ אנשים עם מוגבלות סובלים יותר ממצוקה נפשית בהשוואה לאנשים ללא מוגבלות. 35% מהם מדווחים כי הרגישו מצוקה נפשית בשנה האחרונה בהשוואה ל-10% מהאנשים ללא מוגבלות. 46% מקרב האנשים עם מוגבלות שחשו מצוקה נפשית טופלו אצל מטפל מוסמך בהשוואה ל-32% מהאנשים ללא מוגבלות⁹.

■ בקרב אנשים עם מוגבלות יש שיעור גבוה יותר של אנשים הסובלים מהשמנת יתר. ל-26% מהאנשים עם מוגבלות חמורה ו-24% מהאנשים עם מוגבלות מתונה יש BMI גבוה מ-30, בהשוואה ל-13% בקרב האנשים ללא מוגבלות⁴⁴.

ילדים (0-18)

שיעור הילדים עם מוגבלות

■ מספר המקבלים גמלת ילד נכה עלה לעומת השנים הקודמות בעקבות הרחבה של העילות המזכות בגמלה (תקנות אור-נוי 2). למשל, בשנת 2012 כ-32,000 ילדים קיבלו גמלת ילד נכה לעומת כ-50,000 ילדים בשנת 2016.¹⁸

■ מספר הילדים עם מוגבלות בישראל נאמד בכ-246,000 ילדים (כ-9%)^{20, 32}.

■ ללמעלה ממחצית מ-246,000 הילדים עם מוגבלות יש לקות למידה או לקות התנהגותית^{20, 32}.

■ בשנת 2016 כ-50,000 ילדים (כ-20% מהילדים עם מוגבלות) קיבלו גמלת ילד נכה.¹⁸

■
כ-205,000 ילדים שהוכרו כבעלי צרכים מיוחדים למדו בשנת הלימודים תשע"ה (2014-2015) במערכת החינוך בישראל (קדם-יסודי, יסודי ועל-יסודי), והם מהווים כ-9% מכלל התלמידים במערכת החינוך בשנה זו. מתוכם כ-41,000 למדו בבתי ספר או גנים של החינוך המיוחד (20%), כ-41,000 למדו בכיתות מיוחדות (20%) וכ-123,000 שולבו בכיתות רגילות (60%)¹⁷.

■
בשנת 2007 הוקמה ועדה ציבורית בראשותה של שופטת בית המשפט העליון בדימוס, דליה דורנר, שבחנה את תהליך שילובם של ילדים בעלי צרכים מיוחדים במערכת החינוך והטיפול בהם. שתי ההמלצות המרכזיות של הוועדה היו: האחת - יש לתת להורים זכות לבחור את מסגרת החינוך שבה ילמד ילדם; והשנייה - תקציב ייקבע בהתאם לסוג הלקות ורמת התפקוד של הילד וילך איתו לכל מסגרת חינוכית שבה ילמד (סל תקציב אישי). משרד החינוך מיישם באופן הדרגתי את המלצות ועדת דורנר²².

■
ילדים עם מוגבלויות נמצאים בסיכון גבוה להתעללות והזנחה בערך פי 3 בהשוואה לילדים ללא מוגבלות⁶.

להורים לילדים עם מוגבלות ישנם צרכים רבים, החל בצורכי תמיכה רגשית וחברתית וקבלת מידע, וכלה בצרכים כלכליים ותעסוקתיים. הצורך המוביל בקרב ההורים בישראל הוא בתחום של סיוע בהוצאות הטיפול בילד².

בשנים האחרונות פותחה רשת של מרכזים המעניקים תמיכה למשפחות של ילדים עם מוגבלות. עד 2017 נפתחו כ-30 מרכזים למשפחה ברחבי הארץ.

לוח 4: צורכי סיוע של הורים לילדים עם מוגבלות (באחוזים)²

צורך	שיעור ההורים שדיווחו על הצורך
סיוע בהוצאות הטיפול	95
קבלת מידע	89
הגדלת ימי החופש מהעבודה בגין הטיפול בילד	89
הגדלת קצבת הנכות	86
תמריצים למעסיק בגין היעדרויות העובד	82
הדרכה הורית אישית	76
קבוצת תמיכה	70
סיוע בחזרה לשוק העבודה למשרה רצויה	64

רשימת מקורות

1. אלפסי, מ. (2011). 30 עובדות על אוכלוסיית אנשים עם מוגבלות בישראל, 2009. דפי מידע - הכנס השנתי השני של המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה.
2. אלפסי - הנלי, מ. (2016). "משפחות מיוחדות" - הורים לילדים עם מוגבלות: מאפיינים וקשיים בחיי היומיום. ירושלים: משרד הכלכלה והתעשייה.
3. אלפסי-הנלי, מ. (2013). מעסיקי עובדים עם מוגבלות: עמדות, קשיים וצרכים. ירושלים: משרד התמ"ת, מינהל מחקר וכלכלה.
4. אק"ם (2017). מדד ההכללה ה-5 של אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה הישראלית. תל אביב: אק"ם ישראל.
5. אתר משרד השיכון (2017).
https://www.gov.il/he/Departments/Topics/disabled_and_handicapped
מלה: דצמבר 2017.
6. ברלב, ל. וקרן-אברהם, י. (2017). ילדים ובני נוער עם מוגבלות נפגעי התעלות והזנחה: אומדן היקף התופעה בישראל. ירושלים: מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
7. ברלב, ל., קרן-אברהם, י., הבר, י. ואדמון-ריק, ג. (2015). אנשים עם מוגבלות בישראל 2015. ירושלים: נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים ומאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
8. ברלב, ל., קרן-אברהם, י., הבר, י. ואדמון-ריק, ג. (2017). אנשים עם מוגבלות בישראל 2017. ירושלים: נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים ומאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
9. ברמלי-גרינברג, ש., מדינה-הרטום, ת., בלינסקי, א. ויערי, ע. (טרם פורסם). דעת הציבור על רמת השירות ותפקוד מערכת הבריאות ב-2016. עיבודי משנה. ירושלים: מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

10. גוטליב, ד., פריאור, ר., גיטלסון, נ., ברנה, ע., פינטו, א. (2018). מדדי תעסוקה ונכות רפואית. מצגת שהוצגה בישיבה של הועדה הציבורית לקידום תחום התעסוקה לשנת 2030. המוסד לביטוח לאומי, המינהל לתכנון ומחקר, ירושלים.

11. דגני, א. ודגני, ר. (2009). עמדות הציבור ביחס לאנשים עם מוגבלויות. סקר מכון גיאוקרטוגרפיה עבור נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, משרד המשפטים.

12. האמנה בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות (2006). ירושלים: משרד המשפטים, נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.
<http://www.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/mishpati/Pages/Amara.aspx>
נדלה: ינואר 2018.

13. הלפרין, ע., אלעד-שטרנגר, י. ואנדוולט, כ. (2016). עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות בעשרים ערים נבחרות בישראל. הרצליה: המרכז הבינתחומי.

14. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2009). שנתון סטטיסטי 2008. ירושלים.

15. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2016). סקר חברתי 2015. ירושלים.

16. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2017). סקר חברתי 2016. ירושלים.

17. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2017). שנתון סטטיסטי 2016. ירושלים.

18. המוסד לביטוח לאומי (2017). ירחון סטטיסטי, יוני 2017. ירושלים.

19. המוסד לביטוח לאומי (2017). נתונים שנמסרו על פי בקשת מכון ברוקדייל. נכונים לדצמבר 2016.

20. המועצה הלאומית לשלום הילד (2017). ילדים בישראל - שנתון 2016. ירושלים.

21. הרשות לשירות לאומי-אזרחי (ינואר 2018). מענה בעקבות פנייה לקבלת מידע. מחוזות ונפות ותחזיות לשנת 2015. ירושלים: משרד הרווחה והשירותים

22. וייסבלאי, א. (2015). חינוך לילדים עם צרכים מיוחדים בישראל - נתונים וסוגיות מרכזיות. ירושלים: הכנסת, מרכז המידע והמחקר.
23. זיו, נ. (2004). אנשים עם מוגבלויות - בין זכויות חברתיות לצרכים קיומיים. בתוך י' רבין וי' שני (עורכים), זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל (עמ' 813-818, 840-850). תל אביב: רמות.
24. טל, א. (2013). סטיגמה בקרב מעסיקים כלפי אנשים עם מוגבלויות בכלל ומוגבלות פסיכיאטרית בכלל. ירושלים: משרד התמ"ת, מינהל מחקר וכלכלה.
25. לוי, ש. (2011). סוגיות במינוי אפוטרופוס לבגיר - סקירה משווה. ירושלים: הכנסת, מרכז המחקר והמידע.
26. לשכת דובר צה"ל (2018). מידע שנמסר מתא חופש המידע בתאריך 2.1.2018.
27. משרד הביטחון, דובר המשרד (אוגוסט 2017). מענה מהיחידה לפניות הציבור בעקבות פנייה לקבלת מידע על בסיס חוק חופש המידע.
28. משרד הבריאות (2013). בריאות הנפש בישראל - שנתון סטטיסטי 2012. ירושלים.
29. משרד הרווחה והשירותים החברתיים (2015). סקירת השירותים החברתיים 2014. ירושלים: אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה.
30. נאון, ד. (עורכת) (2009). מבוגרים בעלי מוגבלות בישראל. ירושלים: מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.
31. נאון, ד., הדר, י., כאהן-סטרבצ'נסקי, פ., ואזן-סיקרין, ל. וקונסטנטינוב, ו'. (2014). בעלי מוגבלות צעירים בישראל: השתלבות בתעסוקה - משאבים, חסמים וצרכים. ירושלים: מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.
32. נאון, ד., יפרח, א. ובייץ-מוראי, ש. (1998). סקר ארצי על ילדים עם נכויות בישראל שלב 1: סינון. ירושלים: ג'וינט-מכון ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי.

33. נאון, ד. וקייב, ל. (2012). אנשים עם אוטיזם בדיור חוץ ביתי: הבדלים בין מחוזות ונפות ותחזיות לשנת 2015. ירושלים: משרד הרווחה והשירותים החברתיים, האגף למחקר, תכנון והכשרה ומאג'רס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.
34. נאון, ד., שטרסברג, נ., בן-שוהם, א., הרן, ד., פריאור, ר. וגאליה, ד.א. (2012). בעלי מוגבלויות בגיל העבודה בישראל: שכיחות באוכלוסייה, מאפיינים ומצב תעסוקה. ירושלים: המוסד לביטוח לאומי ומאג'רס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.
35. סיקרון, פ., ניסים, ש., ג'ראר-בשיר, ר., ברלב-קוטלר, ל. וריבין, ד. (טרם פורסם). מסד נכויות - מסמך אסטרטגי 2013. ירושלים: מאג'רס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.
36. פינטו, א. (2013). שילוב נכים כלליים בתעסוקה: ניסיונות, קשיים ולקחים לעתיד. מחקרים לדיון (מס' 114). ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון.
37. פינטו, א. (2016). מקבלי קצבת נכות כללית בשנת 2015. המוסד לביטוח לאומי, ירושלים.
38. פלטיאל, א. (2014). ייצוג אנשים עם מוגבלות בשירות המדינה - 2014. ירושלים: הלמ"ס.
39. פפרמן, ב. (2012). שילוב אנשים עם מוגבלות בתעסוקה: נתונים, תפיסות, יעדים וכלים. ירושלים: מצגת של המטה לשילוב אנשים עם מוגבלות בתעסוקה, משרד התמ"ת.
40. רביב-כרמי, ד' ורוט, ד' (2017). ממצאי סקר "נגישות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל בקרב סטודנטים עם מוגבלות בישראל". בית איזי שפירא.
41. רונן, י. ובס-ספקטור, ש. (2011). התנגדות תושבים למגורים בשכנות למוסדות סיוע קהילתיים לאנשים עם מוגבלות. ירושלים: מרכז המחקר והמידע, הכנסת.

42. רזניצקי, ש., ברודסקי, ג., ריבקין, ד., מילשטיין, א., מנהיים, א. ורוזנברג, ח. (טרם פורסם). פיילוט לפיקוח על אפוטרופוסים לעניינים אישיים. ירושלים: מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

43. שטרך, נ., שרשבסקי, י., נאון, ד., דניאל, נ. ופישמן, נ. (2009). אנשים עם בעיות נפשיות קשות בישראל: ראייה משולבת של מערכות השירותים. ירושלים: משרד הבריאות, שירותי בריאות הנפש ומאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

44. שמש, ע. ונקמולי-לוי, ד. (2009). אנשים עם מוגבלויות בקהילה. ירושלים: משרד הבריאות האגף לכלכלה וביטוח בריאות, תחום תכנון סקרים והערכה.

45. Blanck, P., Haveman, M., Levy, J., Quinn, G., Rimmerman, A. & Soffer, M. (2011). Integrated community living for people with intellectual disabilities (ID) in Israel. Final Report of an International Committee of Experts. Submitted to the Israeli Ministry of Social Affairs and Social Services

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל היחידה לחקר מוגבלויות

מאירס-ג'וינט-ברוקדייל הוא המכון המוביל בישראל למחקר חברתי יישומי על מדיניות ושירותים חברתיים, בשירות ישראל, העולם היהודי והקהילה הבין-לאומית. ייעודו הוא לקדם את יכולת ההתמודדות של החברה בישראל עם האתגרים החברתיים והמרכזיים כדי להגביר את רווחתן של האוכלוסיות החלשות ביותר ולהרחיב את ההזדמנויות הפתוחות בפניהן. מאז 1974 המכון עוסק ביוזמות החברתיות הלאומיות החשובות ביותר של ישראל, תוך שימוש בשיטות המחקר החדשניות והמתקדמות ביותר, במטרה להשפיע על סוגיות משמעותיות במדיניות החברתית ועל רפורמות חברתיות.

תכנית המחקר על מוגבלויות מתמקדת במאמצים ארציים ומקומיים לתכנון שינויים וליישומם היעיל, והיא מיועדת לחיזוק עצמאותם ושילובם של אנשים עם מוגבלויות על-ידי שיפור מערכת השירותים המיוחדים, ומתן תשומת-לב לשירותים המקדמים שילוב של אנשים עם מוגבלות בחברה.

ישראל מעבר למגבלות

ישראל מעבר למגבלות - שותפות אסטרטגית של ג'וינט ישראל, ממשלת ישראל וקרן משפחת רודמן לייזום ולפיתח מגוון תכניות שנועדו להגביר את השתתפותם והשתלבותם של אנשים עם מוגבלות בכל תחומי החיים בישראל: החל בזיהוי הבעיה וגיבוש הפתרון והמשך בטיפול המודל באמצעות ניסוי, הערכה, יישום שינויים בהתאם לתוצאות והכנה להטמעה ולהפצה רחבה.

מתוך מחויבותנו להובלת שינוי משמעותי במציאות חייהם של אנשים עם מוגבלות בישראל אנו חוקרים, מעצבים, מבצעים ומטמיעים מכלול שירותים חברתיים, קיימים וחדשים. אנו מתמקדים באדם, בשאיפותיו ובצרכיו, בקהילה הסובבת אותו ובתרבות אליה הוא שייך. זאת, תוך הסתמכות על ידע חדשני ו-best practices שאנו מפיקים מרישות מקומי ובינלאומי.

להערות, למידע משלים ולקבלת העתקים מחוברת זו
נא לפנות לישראל מעבר למגבלות, ג'וינט ישראל

טלפון: 02-655-7200
פקס: 02-567-0702

דוא"ל: sigalitla@jdc.org.il
כתובת: ג'וינט ישראל, ישראל מעבר למגבלות
ת.ד. 3489, ירושלים 9103401

**החוברת הוכנה על ידי ליטל ברלב (מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל)
ואביטל סנדלר לפ (ישראל מעבר למגבלות).**

יוני 2018
תמוז תשע"ח

מאירס-ג'וינט-ברוקדייל
MYERS-JDC-BROOKDALE
مایرس-جوینت-بروکدیل

ג'וינט ישראל מעבר למגבלות

